Ференц Молнар

ДЕЧАЦИ ПАВЛОВЕ УЛИЦЕ

(одломак)

► Пред тобом је прво поглавље романа мађарског писца Ференца Молнара, објављеног још давне 1907. године. Узбудљива прича о „рату” двеју дечјих дружина и данас се сматра једним од најзначајнијих дела европске књижевности за младе читаоце. Роман је доживео многе драматизације, по њему су снимани филмови, налази се у програму лектире у више земаља, а његови јунаци, дечаци Павлове улице, добили су скулптуру у Будимпешти. Пре но што роман прочиташ у целини, усредсреди се на сам почетак: обрати пажњу како су већ у првом поглављу дечаци представљени, запази њихове главне особине и међусобне односе. Осим тога, као у каквом времеплову, заплови у градско детињство с краја 19. века.

ПОГЛАВЉЕ 1

Удванаест и три четврти, баш онога тренутка када на катедри природописне дворане, после дугог и безуспешног експериментисања, на крају крајева и на једвите јаде, као награда за нервозна ишчекивања, у безбојном пламену Бунзенове лампе букну диван, као смарагд зелен лук, знак да је електрични спој, за који је господин професор тврдио како ће зелено обојити пламен, пламен одиста и обојио зелено: тачно у дванаест и три четврти, баш у том победничком тренутку, забруја у дворишту суседне куће вергл и тиме одједном ишчезну сва озбиљност. Прозори су били широм отворени на топлом мартовском дану, а на крилима свежег пролетњег поветарца улете у учионицу музика. Била је то некаква весела мађарска мелодија, која је на верглу добила ритам марша и брујала тако обесно, тако бечки, да би се цео разред најрадије смешио, чак је било и оних који су јој се одиста смешили. У Бунзеновој лампи је весело буктао зелени лук и њега је и даље посматрало неколико дечака из прве клупе. Али остали су гледали кроз прозор, кроз који су се могли видети кровови суседних ниских кућа, а у даљини, у златном подневу, црквени торањ, на чијем се сату велика казаљка утешно приближавала ка броју дванаест. И, загледавши се тако кроз прозор, са музиком су ушли у дворану и други гласови који не спадају ту. Свирали су кочијаши, у неком дворишту је певала једна слушкиња, али нешто сасвим друго а не оно што је свирао вергл. И одједном се узнемири цео разред. Неки стадоше претурати међу књигама, уреднији убрисаше пера, Бока затвори малу, црвеном кожом превучену

Бунзенова лампа или пламеник

Бунзенова лампа – или: Бунзенов пламеник, изум Роберта Бунзена који се и данас користи у свим лабораторијама; користи се за загревање, сагоревање и стерилизацију

вергл – стари музички апарат помоћу ког се окретањем ручке свирала само једна мелодија или две мелодије

мастионица – посуда за мастило; уз стило (перо) у прошлости је била саставни део прибора за писање

мастионицу, која је имала врло згодну конструкцију тако да из ње никада није могло истећи мастило сем када је човек стави у џеп. Челе покупи листове који су му замењивали књиге, јер је Челе био кицош и није носио под пазухом читаву библиотеку као остали, него је имао обичај да понесе само потребне листове, па и њих брижљиво подељене по унутрашњим и спољним џеповима, Чонакош у последњој клупи зевну као какав нилски коњ коме је досадно, Вајс преврну џепове и истресе из њих све преподневне мрве, преостале тамо од кифле коју је Вајс од десет сати до један штрпкао из џепа, парче по парче, Гереб стаде под клупом вући ноге као што чини онај ко хоће да устане, а Барабаш је без икаквог зазора раширио под клупом, на колену, мушему, сложивши на њој књиге по величини, стегнувши их каишем тако јако да је и клупа зашкрипала, а сам он се зацрвенео – једном речју, сви су чинили припреме за полазак и једино господин професор није хтео примити к знању да ће кроз пет минута бити крај свему, него је пренео свој благи поглед преко многих чупавих дечјих глава и рекао:

„Шта је то?”

Тада настаде велика тишина. Мртва тишина. Барабаш је морао да пусти каиш, Гереб је подвукао ноге пода се, Вајс је вратио џепове унутра, Чонакош је руком заклонио уста и зевање довршио иза ње. Челе је оставио на миру своје „листове”, Бока је брзо ставио у џеп црвену мастионицу, из које одмах, осетивши џеп, поче капати лепи плави антрацен.

антрацен – добија се из катрана каменог угља и служи за израду средстава за бојење

„Шта је то?”, понови господин професор, а тада су већ сви непомично седели на својим местима. Затим професор погледа према прозору кроз који је весело

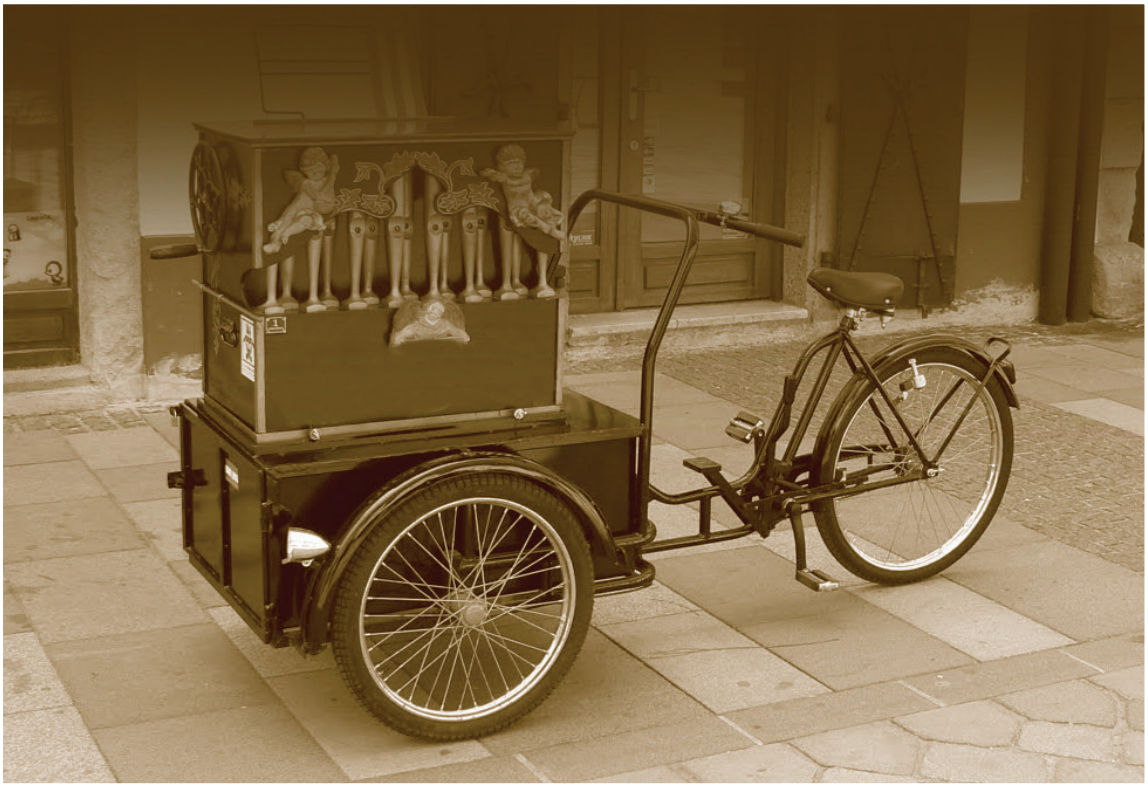

Вергл

допирао звук вергла, као да је свакоме хтео показати како он не спада под професорски надзор. Али господин професор ипак строго погледа у правцу вергла и рече:

„Ченгеи, затвори прозор.”

А Ченгеи, мали Ченгеи који је седео „у првој на првом”, устаде и, са озбиљним, строгим малим лишцем, приђе прозору да га затвори.

У том тренутку Чонакош се нагну преко клупе и шапну једном малом плавом дечаку:

Мастионица за пенкало, експонат Педагошког музеја у Београду

„Позор, Немечек!”

Немечек опрезно погледа унатраг, затим на под. Докотрља се до њега лоптица од хартије. Он је подиже, разви. На једној страни је било написано: *Додај даље Боки.*

Немечек је знао да је то тек адреса, а да је само писмо, оно што истински има да се каже, на другој страни хартије. Али је Немечек био карактеран човек и није хтео да чита туђе писмо. И он је, дакле, начинио лоптицу од њега, сачекао погодан тренутак, па се сад нагнуо над ону улицу између два реда клупа и шапнуо:

„Позор, Бока!”

А тада је Бока погледао на под који је био уобичајено саобраћајно средство за поруке. Одиста, котрљајући се, долазила је лоптица од хартије. На другој страни, дакле на оној коју плави Немечек из осећања поштења није прочитао, било је написано следеће:

После подне у три главна скупштина. Бирање председника на градилишту. Обнародовати.

Бока згужва у џеп папирић и још последњи пут стегну каишем већ спаковане књиге. Био је један сат. Електрични часовник поче брујати и сада је већ и господин професор знао да је часу крај. Угасио је Бунзенову лампу, одредио лекцију и вратио се у природописни кабинет, међу збирке, одакле су, чим се отворе врата, извиривале испуњене животиње и птице које су се кочопериле на полицама, са својим глупим стакленим очима, и где је, у једном углу, тихо али достојанствено, стајала тајна свих тајни, фантом фантома, један пожутео човечји костур.

И разред је за трен ока изашао из дворане. У великом степеништу са стубовима настаде дивља трка коју би само висока појава понеког професора међу гомилом бучне деце успорила у хитању. Тада би тркачи ублажили јурњаву, за један трен би настао мир. Али чим би професор на првом завијутку ишчезао, поново би почела трка спуштања низа степенице.

На капију је куљала војска деце. Половина десно, половина лево. И професори би ишли међу њима, а тада би слетали мали шешири. И сви би ишли уморно, гладно, блиставо сунчаном улицом. У глави би им била лака несвестица, која је тек полако ишчезавала гледањем многих веселих и занимљивих ствари што их пружа улица. Као да су били мало ослобођено робље, посрталили су од много сунца и много

фантом – медицински: модел животиње или човека у природној величини

ваздуха, лутали су кроз овај бучни, свежи, ужурбани град, који за њих није био ништа друго до замршена мешавина кола, трамваја, улица, дућана, збрка кроз коју је требало пронаћи пут кући.

Челе се у потаји, под једном суседном капијом, погађао око беле халве. Наиме, човек који продаје белу халву безочно је подигао цене. Као што је познато, бела халва на целом свету стаје једну крајцару. То треба разумети тако да човек што продаје халву узме секирицу, па колико одсече једним ударцем од великог комада беле, лешником ишаране масе, то стаје једну крајцару. Пошто под капијом све стаје једну крајцару, она је, дакле, јединица. Једну крајцару стају на танку гранчицу натакнуте три шљиве, три смокве, три половине ораха, све то замочено у течан шећер. Једну крајцару стаје велико парче ратлука, а исто толико и кромпир-шећер. Једну крајцару чак стаје и такозвани ђачки оброк, пакован у кесице, и једна је од најукуснијих мешавина. Има ту лешника, сувог грожђа, парчића бомбона, уличног ђубрета, бадема и мува. За једну крајцару ђачки оброк обухвата врло много плодова индустрије, биљног и животињског царства.

Челе се погађао, што је значило да је човек који продаје белу халву подигао цене. Познаваоци трговачких закона добро знају да се цене дижу и онда када је пазар скопчан са опасношћу. Тако су, на пример, скупи они азијски чајеви које каравани морају да преносе кроз пределе пуне разбојника. Ту опасност морамо да платимо ми, људи западне Европе. А човек што је продао белу халву неоспорно је имао трговачког духа јер су га, сиротог, хтели отерати из близине школе. Знао је он врло добро, ако баш хоће да га отерају, онда ће га и отерати, и да се не може довољно љубазно осмехивати на професоре који онуда пролазе, а да они у њему не виде непријатеља омладине. „Деца сав свој новац троше код оног Италијана", говорили су. А Италијан је осећао да његова трговина крај гимназије неће бити дуговечна. Подигао је, дакле, цене. Када већ мора да иде, нека бар заради нешто. То је и рекао Челеу:

„Пре је све било једну крајцару. Одсад је све две крајцаре."

И док је с тешком муком изговарао ове речи, дивље је млатарао по ваздуху секирицом. Гереб шапну Челеу:

„Баци шешир међу шећерлеме."

Челе је био одушевљен идејом. Ху, каква би то дивота била! Како би летеле бомбоне лево-десно! И како би се веселили дечаци!

Гереб, као какав ђаво, шаптао му је на уво заводничке речи:

„Баци шешир. То је каишар."

Челе скида свој шешир.

„Овај лепи шешир?", рече.

Ствар је била промашена. На рђавом месту је Гереб учинио овако леп предлог, та Челе је био кицош и носио је уза се само листове од књига.

„Жалиш га?", запитао је.

„Жалим га", рече Челе. „Али зато немој мислити да сам кукавица. Ја нисам кукавица, само жалим шешир. То могу и да докажем, јер ако хоћеш, ја ћу врло радо бацити твој шешир."

Тако се нешто Геребу није смело рећи. То је била готово увреда. И обрецнуо се. Рекао је:

халва – источњачка посластица; сама реч на арапском значи **слаткиш**, а прави се од шећера, меда, скробног брашна, масла и разних додатака (чоколаде, сусама, бадема, лешника и др.)

крајцара – аустријски бакарни новчић мале вредности; пара, новчић

кромпир-шећер – врста веома јефтиног слаткиша добијаног приликом прераде скроба; величином и бојом подсећа на ољуштени кромпир, а укус му је слаткаст; не производи се већ деценијама

шећерлема – лизалица, бомбона на штапићу

каишар – човек који прави каишеве; овде у пренесеном значењу: изнуђивач, дерикожа; човек који се у послу служи преварама

„Када је већ о мом шеширу реч, бацићу га ја сам. То је каишар. Ако се бојиш, иди.”

И покретом који је код њега значио ратоборност скида шешир да сруши сточић препун шећерлема.

Али му неко одстрага ухвати руку. Један готово мужевно озбиљан глас запита:

„Шта то радиш?”

Гереб се осврну. Бока је стајао иза њега.

„Шта то радиш?”, питао је поново.

И погледа га озбиљно, благо. Гереб прогунђа нешто, као лав када га погледа укротитељ. Покуњи се. Стави шешир на главу и слегну раменима. Бока тихо рече:

„Не дирај овог човека. Волим када је неко храбар, али ово нема никаквог смисла. Хајде.”

И пружи му руку. А рука му је била сва мастиљава. Из мастионице је полако капала у џеп тамноплава течност и Бока је, ништа не слутећи, извукао руку из џепа. Али се због тога нису забринули. Бока је отро руке о зид, те је зид постао мастиљав, али Бокина рука није постала чиста. Али је ствар са мастилом тиме била окончана. Бока ухвати испод руке Гереба и пођоше дугом улицом. За њима је остао лепи мали Челе. Још су чули како је пригушеним гласом, са суморном резигнацијом утученог револуционара, говорио Италијану:

Илустрација из књиге *Дечаци Павлове улице* (прво издање)

„Па, ако је одсад све две крајцаре, дајте ми онда за две крајцаре беле халве.”

И извади свој фини мали зелени новчаник. А Италијан се смешио и вероватно је лупао главу: шта би било када би од сутра све стајало три крајцаре. Али то је био само сан. То је било као кад неко тврди да свака форинта вреди стотинарку. Лупи ножем по белој халви и одсечени комадић стави у парченце хартије.

Челе га горко погледа:

„Па то је мање него пре!”

Трговачки успех је сада већ обезобразио Италијана. Церекајући се рече:

„Сада је скупље, сада је и мање.”

И окренуо се већ новом купцу који је, користећи се овим примером, држао у руци две крајцаре. И секао је белу шећерну масу секирицом некаквим чудним покретима, као да је какав средњовековни исполински џелат из прича што ситним човечуљцима одсеца као лешници малене главице.

форинта – мађарски новац који је данас званична валута

исполински – који је као *исполин*, **џин** (див, колос)

„Фуј”, рече Челе новом купцу, „не купујте код овог. Овај је каишар.”

И одједанпут стрпа у уста сву белу халву за коју се залепило пола хартије, тако да се није могла одлепити, али не тако да се могла прогутати.

„Чекајте!”, викну Боки и осталима, и потрча за њима.

На углу их је достигао и ту скренуше у Лулину улицу, према Шорокшаријевој. Ухватише се подруку сва тројица; у средини је ишао Бока и тумачио нешто тихо, озбиљно, како је он то имао обичај. Имао је четрнаест година и на лицу му је било мало трагова мужевности. Али чим би отворио уста, добио би неколико година. Глас му је био дубок, благ и озбиљан. А и оно што је рекао било је као и његов глас. Ретко је говорио глупости. У мање свађе се није мешао, чак се повлачио и онда ако би га позвали за судију. Он је већ научио да после пресуде једна странка увек оде са горчином, и ту горчину осећа према судији увек. Али када би опасност већ завладала и свађа дошла дотле да је готово било потребно посредовање професора, интервенисао је Бока – да мири. А на онога који мири не срди се ниједна страна. Једном речју, Бока је изгледао паметан дечак и упутио се да, ако не постане у животу баш нешто велико, постане свакако поштен човек.

Правац њиховој кући је захтевао да из Шорокшаријеве улице скрену у Кестелекијеву. У мирној малој улици благо је грејало пролетње сунце и тихо брујала фабрика дувана, која се пружала широм читаве једне стране. У Кестелекијевој улици могли су се видети свега њих двојица. Стајали су на средини и чекали. Један је био јаки Чонакош, а други мали Немечек.

Скулптура која представља дечаке Павлове улице налази се у Будимпешти

Када је Чонакош угледао три момчића, који су се држали подруку, од радости стави два прста у уста и звизну страховито као каква локомотива. Тај је звиждук, уосталом, био његов специјалитет. То није знао да понови нико у четвртом. Чак је у читавој гимназији једва било неколико њих који су се разумевали у овај кочијашки звиждук. Једино је ваљда за Циндера, председника ђачке књижевне дружине, знао да уме овако звиждати, али је Циндер звиждао само док није постао председник ђачке књижевне дружине. Отада Циндер није више ставио прст у уста. Председнику ђачке књижевне дружине, који сваке среде после подне седи за катедром поред професора мађарског језика, не би то приличило.

Дакле, Чонакош звизну једанпут. Дечаци стигоше до њега и застадоше у групи, насред улице:

Чонакош се обрати малом Немечеку:

„Њима још ниси рекао?"

„Нисам", рече Немечек.

Остали сви углас запиташе:

„Шта?"

Уместо малог плавог дечака одговори Чонакош:

„У музеју су јуче опет направили ајнштанд!"

„Ко?"

„Па Пастори. Два Пастора."

Настаде велика тишина.

Али треба знати шта је то ајнштанд. То је нарочита реч пештанске деце. Када неки јачи дечко види слабијег од себе где се игра кликера или рошчића, па хоће од њега да узме играчку, онда само каже: ајнштанд. Та ружна немачка реч значи да јаки дечко прогласи кликере за ратни плен, а ко се усуди да се успротиви, против њега ће употребити силу – ајнштанд је, дакле, и објава рата. Кратак али језгровит израз за опсадно стање, за насиље, за право песнице и за разбојничку владу уједно.

Челе проговори први. Згражавајући се, фини Челе рече:

„Направили су ајнштанд?"

„Јесте", рече на то мали Немечек, охрабрен видевши да је ствар учинила такав утисак.

Сада Гереб плану:

„То се не може даље трпети! Ја већ давно говорим да треба нешто почети, али Бока увек направи кисело лице. Ако ништа не почнемо, још ће нас и истући."

Чонакош стави два прста у уста, као знак да ће сада звизнути од радости. Он је био готов да се са радошћу придружи свакој револуцији. Али му Бока задржа руке:

„Заглушићеш нас", рече му. И озбиљно запита малог плавог дечака:

„Дакле, како се десило?"

„Ајнштанд?"

„Да. Кад је то било?"

„Јуче после подне."

„Где?"

„У музеју."

„Испричај, дакле, онако како је било, али тачно онако како је било, јер морамо знати истину ако хоћемо да предузмемо нешто против њих…"

Мали Немечек се узрујао осетивши да је постао средиште важне ствари. То се њему ретко дешавало. Немечек ни за кога није значио ништа. Није делио ни множио, као један у математици. Нико се није бринуо за њега. Био је безначајан, мршав и слабашан дечак. И ваљда га је баш то чинило погодном жртвом. Почео је причати и дечаци збише главе.

„Било је тако", казао је, „после ручка смо отишли у музеј, Вајс и ја, и Рихтер, и Колнаи, и Барабаш. Прво смо у Естерхазијевој улици хтели да играмо лонга-мете, али лопта није била наша него реалаца, а они нас нису пустили. Онда је Барабаш казао: 'Хајдемо у музеј, па ћемо се кликерати поред зида.' И онда смо ми ушли у музеј и почели се кликерати поред зида. Играли смо се тако да свако гурне један кликер, па чији кликер погоди један који је већ тамо, тај носи све кликере. И редом смо бацали кликере, већ је крај зида било око петнаест кликера а међу њима и два стакленца. А онда одједном Рихтер повиче: 'Свршено, долазе Пастори!' На углу су одиста били Пастори, руке су завукли у џепове и оборили главе, и ишли су тако полако да смо се ми сви много уплашили. Узалуд смо били нас петорица, њих двојица су тако јаки да би истукли и десеторицу. А и не смемо рачунати да нас је петорица, јер кад је зло, онда ће и Колнаи побећи, и Барабаш ће побећи па се онда могу рачунати само тројица. А можда ћу и ја побећи, дакле смеју се рачунати само двојица. А ако бисмо и сва петорица побегли, ни онда то ништа не вреди, јер су Пастори најбољи тркачи у целом музеју, и ми бисмо узалуд трчали јер би нас стигли. Долазили су, дакле, Пастори, долазили су све ближе, и много су гледали наше кликере! Кажем Колнаију: 'Слушај, овима се свиђају наши кликери!' И још је Вајс био најпаметнији јер он је одмах казао: 'Долазе, долазе, биће велик ајнштанд од овог долажења!' Али ја сам мислио да нас неће дирати, па ми им никада ништа нисмо учинили. Па у почетку нас и нису дирали, само су стали и посматрали игру. Колнаи ми је шапнуо на уво: 'Слушај, Немечек, да прекинемо.' Рекао сам му: 'Како не, и то баш сада кад си ти бацио, па ниси погодио! Сад је на мене ред. Ако однесем, прекинућемо.' Онда је Рихтер бацио, али му је од страха дрхтала рука, и једним оком је гледао Пасторе, па је онда природно што није погодио. Али се Пастори нису ни помакли, само су стајали с рукама у џеповима. Онда сам ја бацио и погодио сам. Однео сам све кликере. И баш да их покупим, било их је ваљда тридесет, али пред мене скочи један Пастор, онај мањи, и викну: 'Ајнштанд!' Ја погледам унатраг, а Колнаи и Барабаш су већ трчали, Вајс је стајао уза зид и био блед, а Рихтер размишљао да ли да бежи или не. Ја сам покушао најпре поштено. Рекао сам: 'Молим, ви немате право на то.' Али старији Пастор је већ купио кликере и трпао их у џеп. А млађи ме ухватио за капут на прсима и викнуо: 'Зар ниси чуо да је ајнштанд?' Онда, дабоме, ни ја нисам рекао ништа. Вајс је почео да њаче поред зида. А Колнаи и Барабаш су извиривали иза угла да виде шта се дешава. А Пастори су покупили све кликере, и нису рекли ниједну реч, само одоше даље. То је било све."

„Нечувено!", рече Гереб озлојеђено.

„Па то је право разбојништво!"

То је рекао Челе. Чонакош звизну, што је значило да ваздух мирише на барут. Бока је мирно стајао и размишљао. Сви су гледали њега. Свак је био радознао шта ће Бока рећи на то због чега се сви туже већ месецима, а што Бока досад није узимао озбиљно.

реалци – ученици ондашње реалне гимназије

Али овај случај, очигледна неправда овог случаја, узбудила је и Боку. Тихо је рекао:

„Сада хајдемо најпре да ручамо. После подне ћемо се састати на градилишту. Тамо ћемо разговарати о свему. Сада већ и ја кажем да је то нечувено.”

Свакоме се свидела његова изјава. Бока је био врло симпатичан у овом тренутку. Са љубављу су га погледали дечаци, са осмехом су гледали његову мудру малу главу, блиставе црне очи у којима је био некакав ратоборни огањ. Пољубили би Боку што се најзад и он укључио.

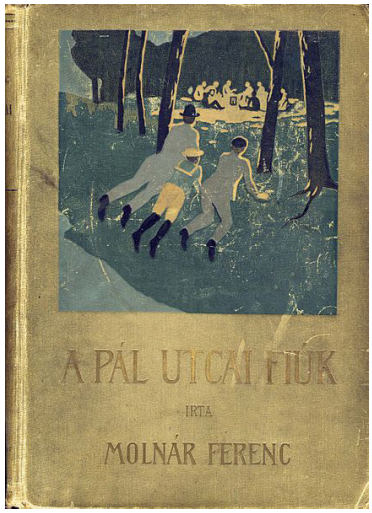

Корица првог издања

Пошли су кућама. Негде је брујао весео звук звона, сунце је пекло и све је било лепо, и све је било пуно радости. Дечаци су стајали пред великим догађајем. У сваком букну жеља да предузме нешто, и свак се узрујано питао: Шта ли ће сада бити? Јер када и Бока каже да ће нешто бити, онда ће одиста бити нешто!

Ишли су тако, ишли. Чонакош је заостао са Немечеком. Када се Бока осврнуо, видео их је обојицу где стоје крај подрумског прозора фабрике дувана, на који је у дебелим жутим слојевима попадао фини дувански прах.

„Бурмут!”, кликну радосно Чонакош, поново звизну једанпут и напуни нос жутим прахом.

Немечек, мали мајмун, од срца се смејао. Својим танким прстићима и он је захватио мало дуванског праха. И кијајући продужише тако њих двојица Кестелекијевом улицом, осећајући блажену радост због овог проналаска. Чонакош је кијао страховито, мумлајући као какав топ. А мали плави дечко ситно, као морски зец када га задиркују. И кијали су, смејали се, трчали, и у овом тренутку је то било толико блаженство да су заборавили и ону велику неправду за коју је и Бока, мирни и озбиљни Бока, рекао да је нечувена.

Превео Младен Лесковац

бурмут – миришљави прах од дуванског лишћа који се шмркањем увлачи кроз нос; у Европу је обичај доспео из Јужне Америке, али се у 20. веку готово изгубио

РАЗГОВОР О ДЕЛУ

★☆☆ Шта на основу првих страница закључујеш о роману? Колико ти је сам почетак занимљив и због чега?

★☆☆ Укратко испричај о чему је реч у наведеном одломку из романа.

★☆☆ Изабери лик који ти се чини посебно занимљивим и опиши га. По чему се он, према твом мишљењу, издваја од осталих?

★★☆ Опиши атмосферу на часу и кретање дечака по изласку из школе. У којим се ситуацијама показују њихови карактери? Своја запажања поткрепи примерима из текста.

★★★ Размисли о начину приповедања у роману. Потруди се да издвојиш главне карактеристике: **облике казивања** (нарација, дескрипција, дијалог), **перспективу** из које се приповеда (у првом или у трећем лицу), **редослед казивања** (хронолошки или ретроспективни), **стилска средства**, **тон приповедања** (озбиљан, хуморан).

КЊИЖЕВНИ ПОЈМОВНИК

Свезнајући приповедач – наратор ког не треба поистовећивати с писцем; он приповеда у трећем лицу, с такозване „објективне”, „свезнајуће” тачке гледишта (перспективе) тако што приказује догађаје у којима сâм не учествује. Улога свезнајућег приповедача састоји се у томе да даје свеобухватну слику времена, простора, догађаја и ликова о којима приповеда.

РЕЧ ПРИЈАТЕЉА

Роман Ференца Молнара сачувао је слику несталог и давно прошлог света, а јунаци градилишта, посебно мали Немечек и Јанош Бока, представљају ликове због којих се роман с правом може назвати романом „вечите деце”. Читајући ово дело, још и данас осећамо пишчев поглед пун љубави, којим је он посматрао свакодневни живот Павлове улице, децу с торбама на леђима, слушао ратне покличе са градилишта. Овај роман није писао одрастао човек, нити човек који се спушта на ниво деце. Ференц Молнар је у овом ремек-делу „писац који прича са осећањем дечака”, који је и сам душом и телом био на градилишту, готово поистовећен са јунацима у разреду. [...] Срце писца припада деци из Павлове улице и ми се због њих и с њима заједно узбуђујемо због заплета око некадашње битке и са сузама у очима стојимо над гробом Ернеа Немечека.

(Имре Бори, „Ференц Молнар и његова дечја дружина”, одломак)

ИСТРАЖИ И ПРОУЧИ

Прочитај роман у целини. Током читања води белешке.

Забележи време и место збивања. Укратко опиши атмосферу у којој дечаци одрастају. Представи ликове дечака и њихове односе. Прикажи обе дружине и њихове циљеве. Објасни разлоге који их доводе до сукоба. Анализирај фазе ратовања и понашање дечака. Уочи како су у роману приказани „непријатељи”: „црвенокошуљаши” и њихов вођа Фери Ач. Напиши како се „рат” двеју дружина окончава и шта се тиме разрешава. Покушај да објасниш како се игра претворила у трагичну стварност. Посебну пажњу посвети анализи лика малог Немечека и његовог страдања.

Изложи своје утиске и размишљања о вредностима романа *Дечаци Павлове улице*. Наведи питања која су ти се јављала током читања.

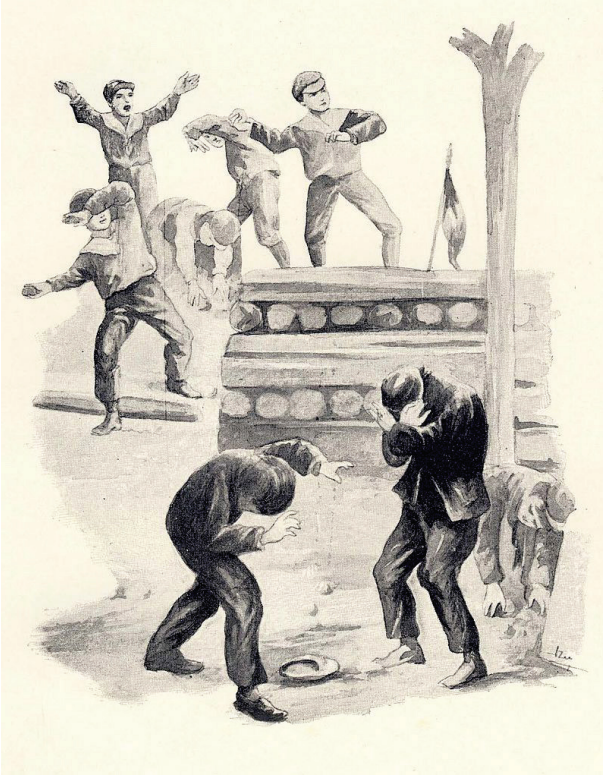

Илустрација из књиге *Дечаци Павлове улице* (прво издање)

САЗНАЈ ВИШЕ

Погледај мађарски ТВ филм *Дечаци Павлове улице* режисера Ференца Торока снимљен 2005. године. Размисли о потреби режисера да снима филм према одређеном књижевном делу.

Прочитај и друге књиге које говоре о „рату" између дечјих дружина (*Рат дугмади*, *Летећи разред*, *Господар мува* и друге).

Сцена из фима *Дечаци Павлове улице*

ИЗАБЕРИ ЗАДАТАК

★☆☆ Илуструј лик или сцену из романа по сопственом избору.
★☆☆ Изабери један лик из романа и напиши текст у којем ћеш га анализирати.
★★☆ Групни рад: драматизујте једну сцену из романа и одглумите је на часу.
★★★ Окушај се у писању филмског приказа: упореди роман и његову филмску верзију.
★★★ Групни рад: организујте на часу дискусију о роману. Изаберите једну од следећих тема (или тему сами формулишите):
- Да ли роман за децу треба да има трагичан крај? ДА/НЕ
- Шта је убило малог Немечека?
- Догађаји испричаведани у роману припадају давном времену и немогуће их је повезати са искуствима савременог детињства. ДА/НЕ

Побрините се да сваки свој став образложите и поткрепите га примерима.

ФЕРЕНЦ МОЛНАР (1878, Будимпешта – 1952, Њујорк)

Један је од најзначајнијих мађарских писаца. По образовању је био правник, у почетку се бавио новинарством, а онда се потпуно посветио писању кратких прича, драма и романа. На основу његових драма снимани су филмови, а у свету га је прославио роман *Дечаци Павлове улице*. Пред бујањем нацизма склонио се најпре у Француску, па у Женеву, а потом, по избијању Другог светског рата, емигрирао у Америку.

Кључне речи:

роман, крај 19. века, сукоб двеју дечачких дружина, трагичан крај, мађарска књижевност.